

6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU HÜKÜMLERİNE GÖRE KEFİL İLE REHİN VEREN ÜÇÜNCÜ KİŞİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE GUARANTOR AND THE THIRD PARTY GIVING PLEDGE ACCORDING TO TURKISH CODE OF OBLIGATIONS (NUMBERED 6098)

Yasemin YÜCESOY YILMAZ *

Makale Bilgi

Gönderilme: 11/11/2019
Kabul: 13/03/2020

Anahtar Kelimeler

*Kefil,
Kefalet Sözleşmesi,
Rehin Veren Üçüncü
Kişi,
Halefiyet,
Rücu Hakkı.*

Article Info

Received: 11/11/2019
Accepted: 13/03/2020

Keywords

*Guarantor,
Bail Contract,
The Third Party Giving
Pledge,
Subrogation,
The Recourse Right.*

Özet

Bir alacağı teminat altına almak için hem kefalet sözleşmesi yapılması, hem de rehin tesis edilmesi mümkündür. Kefaletin mutlaka asıl borçlu dışında üçüncü bir kişi tarafından verilmesi gerekir. Ancak rehin, asıl borçlu tarafından ya da üçüncü bir kişi tarafından verilebilir. Alacaklının kefil ya da rehin veren üçüncü kişi tarafından tatmin edilmesi hâlinde, yapılan ödeme bakımından anılan bu kişilerin (kefil ve rehin veren üçüncü kişi) halefiyete dayalı olarak birbirlerine rücu edip edemeyecekleri, çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Konu ile ilgili 818 sayılı Borçlar Kanunu (BK)'ndan farklı olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 596'da özel düzenlemeler yer almaktadır. Anılan hükmün ikinci fıkrasında alacaklıyı tatmin eden kefilin kural olarak, kefalet sözleşmesi kurulmadan önce ya da en geç sözleşmenin kurulması anında borçlu dışında üçüncü kişi tarafından verilen rehin haklarına başvurabileceği düzenlenmiştir. Aynı hükmün dördüncü fıkrasında ise kural olarak, rehin kefaletten sonra verilmesi hâlinde rehin veren üçüncü kişinin kefile başvurabileceği düzenlenmiştir. Bu konuda ayrıca TBK m. 127/f. I, b. 1 ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 884 hükümlerinde de düzenlemeler yer almaktadır. Ancak TBK m. 596 hükmü daha özel bir düzenleme olduğundan, uyumsuzluk ortaya çıktığında öncelikle uygulanmalıdır.

Abstract

In order to secure a receivable, it is possible to conclude a bail agreement and to establish a pledge. Bail must be given by a third party other than the original debtor. However, the pledge may be given by the principal debtor or by a third party. In the event that the creditor is satisfied by the guarantor or the third party giving the pledge, the subject of the study that is mentioned in terms of the payment, the guarantor and the third person giving pledge can be recourse to each other. Unlike the Code of Obligations (Numbered 818) on the subject, the Turkish Code of Obligations (Numbered 6098) article 596 has special provisions. In the second paragraph of the said provision (the Turkish Code of Obligations (Numbered 6098) article 596), as a rule, it is arranged that the guarantor satisfying the creditor may apply to the pledge rights granted by the third party before the establishment of the bail contract or at the latest at the time of the establishment of the contract. In the fourth paragraph of the said provision (the Turkish Code of Obligations (Numbered 6098) article 596), as a rule, it is arranged that the third person who pledges may apply to the guarantor before the establishment of the pledge rights. On this subject arrangements are also made in the Turkish Code of Obligations (Numbered 6098) article 127 and the Turkish Civil Code (Numbered 4721) article 884. But since the Turkish Code of Obligations (Numbered 6098) article 596 is a more specific regulation, it should be applied first when the dispute occurs.

I. GİRİŞ

Bir alacağın hem kefaletle, hem de rehinle teminat altına alınması mümkündür. Kefaletin asıl borçlu dışında üçüncü bir kişi tarafından verilmesi zorunlu olduğu hâlde, rehin asıl borçlu ya da üçüncü bir kişi¹ tarafından verilebilmektedir. Alacaklının kefil veya rehin veren üçüncü kişi tarafından tatmin edilmesi hâlinde, yapılan ödeme bakımından anılan bu kişilerin (kefil ve rehin veren üçüncü kişi) birbirlerinden talepte bulunup bulunamayacakları sorunu ortaya çıkmaktadır. TBK m. 596/f. II hükmü uyarınca alacaklıyı tatmin eden kefil, kefalet sözleşmesi kurulmadan önce ya da en geç sözleşme kurulduğu anda üçüncü kişi tarafından verilen rehin haklarına² başvurabilmektedir. TBK m. 596/f. IV hükmü uyarınca ise alacaklıyı tatmin eden rehin veren üçüncü kişi, rehlin kefaletten sonra verilmesi hâlinde kefile başvurabilmektedir³. Ancak kefil ile alacaklı arasında yapılacak bir anlaşma ile kefilin, kefaletin rehinden önce verilmesi hâlinde dâhi rehin verene başvurabileceği kararlaştırılabileceği gibi, rehin veren üçüncü kişi ile kefil arasında yapılacak bir anlaşma ile de rehin veren üçüncü kişinin, rehlin kefaletten önce veya kefaletle aynı anda kurulması hâlinde kefile başvurabileceği kararlaştırılabilmektedir⁴. Bu konuya ilişkin olarak ayrıca TBK m. 127/f. I, b. 1 hükmünde, başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtaran ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir aynî hakkı bulunan üçüncü kişinin, alacaklının haklarına halef olacağı düzenlenmiştir. Yine TMK m. 884 hükmünde, borçtan şahsen sorumlu olmayan rehlinli taşınmaz malikinin, borçluya ait koşullar içinde borcu ödeyerek taşınmazın üzerindeki ipoteğin kaldırılmasını isteyebileceği, ayrıca alacağın da borcu ödeyen malike geçeceği düzenlenmiştir.

Çalışmada öncelikle kefilin rehin veren üçüncü kişiye karşı halefiyete⁵ dayalı rücu hakkı⁶, akabinde rehin veren üçüncü kişinin kefile karşı halefiyete dayalı rücu hakkı incelenecektir. İnceleme yapılırken mülga BK hükümleri ile TBK hükümleri ayrı ayrı tartışılacak, yeri geldiğinde Yargıtay kararlarından da faydalanılacaktır.

II. KEFİLİN REHİN VEREN ÜÇÜNCÜ KİŞİYE KARŞI HALEFİYETE DAYALI RÜCU HAKKI

A. Genel Olarak

Alacaklıyı tatmin eden kefil, ifade bulunduğu ölçüde alacaklının haklarına halef olmakta, ödediği miktarın rücuen kendisine ödenmesini isteyebilmektedir⁷. Kefaletten kaynaklı halefiyet

¹ TMK m. 881/f. II hükmünde açıkça ipoteğe konu olacak taşınmazın, borçlunun mülkiyetinde bulunması gerekmediği düzenlenmiş olmasına rağmen, taşınır rehni bakımından bu yönde açık bir düzenleme yer almamaktadır. Doktrinde ipoteğe ilişkin bu düzenlemenin taşınır rehinine de uygulanması gerektiği belirtilerek, taşınır rehlinin de borçlu dışında üçüncü bir kişi tarafından verilebileceği kabul edilmektedir (Bkz. MAKARACI BAŞAK, Aslı; Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul 2014, s. 21).

² Bu bağlamda alacağına bağlı taşınır ve taşınmaz rehinleri (ipotek, ipotekli borç senedi, irat senedi, alacak ve diğer haklar üzerindeki rehin hakları) alacaklıyı tatmin eden kefile halefiyet yoluyla geçecektir. Kiralayana ait hapis hakkı ile bir tür taşınır rehni olan genel hapis hakkı da, kefile geçecek haklar arasında yer almaktadır (Bkz. KOYUNCU, Berk Kenan; Kefilin Halefiyete Dayalı Rücu Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 74-75).

³ ACAR, Özlem; Türk Borçlar Hukukunda Mütessesil Kefalet Sözleşmesi, İstanbul 2015, s. 358-360.

⁴ ACAR, s. 361.

⁵ Başkasına ait borcu ödeyen bir kimsenin, kanun hükmüne dayalı olarak alacaklının yerine geçmesini ifade etmek için halefiyet kavramı kullanılmaktadır. Halefiyette alacak bir sözleşme ile değil, kanun hükmü gereğince borcu ödeyen kimseye geçmektedir (Bkz. TEKİNAY, Selâhattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Halûk/ALTOP, Atilla; Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 208; EREN, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara 2018, s. 957; OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1, 12. Bası, İstanbul 2014, s. 268-269; ANTALYA, O. Gökhan; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. III, İstanbul 2017, s. 19, 23; KILIÇOĞLU, Ahmet M.; Türk Borçlar Hukukunda Kanunî Halefiyet, Ankara 1979, s. 3 vd.). Burada söz konusu olan halefiyet ile mirasta olduğu gibi bir malvarlığının tüm hak ve borçları ile birlikte intikalini ifade eden küllî halefiyet kavramları birbiri ile karıştırılmamalıdır. Zira bu tür halefiyette küllî halefiyetten farklı olarak, yalnızca bir borç ilişkisindeki alacak hakkı üçüncü kişiye geçmektedir (Bkz. OĞUZMAN/ÖZ, s. 269). Yine buradaki halefiyet, alacaklıyı tatmin eden kefile vekâletsiz iş görmeye veya sebepsiz zenginleşmeye dayanan rücu hakkından daha teminatlı bir durum sağlamaktadır. Zira böyle bir hâlde halefiyete dayanan kefil, vekâletsiz iş görme veya sebepsiz zenginleşme şartlarını ispatla yükümlü değildir (Bkz. OĞUZMAN/ÖZ, s. 273).

⁶ Başkasına ait borcu ödeyen bir kimsenin, kendi malvarlığında oluşan kaybı gidermeye yönelik tazminat niteliğindeki talep hakkına, rücu hakkı denilmektedir (Bkz. KILIÇOĞLU, s. 13; YENİCE, A. Özge; Teminat Sözleşmelerinde Rücu İlişkileri, İstanbul 2009, s. 40).

⁷ ZEVLİLİLER, Aydın/GÖKYAYLA, K. Emre; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 15. Bası, Ankara 2015, s. 728; YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak; Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 14. Baskı, İstanbul 2016, s. 816.

ve rücu hakkının doğması, geçerli bir kefalet borcunun bulunmasına⁸, kefilin alacaklıyı tatmin etmesine⁹ ve asıl borçluya ait olup kefil tarafından bilinen veya bilinmesi gereken def'ilerin ileri sürülmüş olmasına¹⁰ bağlıdır. Kefil alacaklıyı borcu ödeyerek tatmin edebileceği gibi, ödeme yerine geçen bir şey vererek ya da takas yoluyla da tatmin edebilmektedir¹¹. Buradaki rücu hakkı kanundan doğmakta olup, bu haktan önceden feragat geçerli değildir. Bununla birlikte kefil, ödemediği rücu hakkından feragat edebilmektedir¹².

Alacaklıyı tatmin eden kefilin onun haklarına halef olmasının bir sonucu olarak, TBK m. 596/f. II uyarınca rehin hakları da belirli şartlarla kefile geçmekte, bu şekilde kefilin asıl borçluya karşı sahip olduğu rücu hakkı güvence altına alınmaktadır¹³. Anılan hükme göre kefalet anında var olan rehin hakları, ister asıl borçlu isterse üçüncü kişi tarafından verilsin, alacaklıyı tatmin eden kefile geçmektedir¹⁴. “Kefalet anında var olan” ifadesi ile kefalet sözleşmesi kurulduğu sırada rehin haklarının aynı hak olarak ortaya çıkmış bulunması ifade edilmektedir. Bu sebeple kefalet anında tek başına rehin kurma borcu doğuran hukukî işlemin meselâ, rehin sözleşmesinin varlığı yeterli değildir. Ayrıca bu borçlandırıcı işlemin ifası niteliğinde tasarruf işleminin de yapılmış olması gerekmektedir. Buna göre kefaletin kurulduğu sırada ipotek tapuya tescil edilmiş¹⁵, rehin konusu taşınır da teslim edilmiş olmalıdır¹⁶. TBK'nın anılan hükmünün, üçüncü kişi tarafından verilen rehin haklarına kefilin halef olabilmesi bakımından bir zaman sınırı öngördüğü anlaşılmaktadır¹⁷. BK'nın yürürlükte olduğu dönemde böyle bir sınırlama bulunmadığından, alacaklıyı tatmin eden kefil, kefalet sözleşmesinin kurulmasından önce ya da sonra kim tarafından verirse verilsin, rehin haklarına halef olabilmektedir¹⁸.

Öte yandan kefalet sözleşmesinin akdedildiği sırada var olan ancak asıl borç için verilmeyip, bir diğer kefilin borcu için verilmiş olan rehin hakları, halefiyetin kapsamına girmemektedir. Elbette alacaklıyı tatmin eden kefilin, kendisiyle birlikte borç altına giren diğer kefile halefiyet çerçevesinde rücu hakkı bulunmaktadır. Ancak bu hak, kefil ile sınırlıdır. Yoksa alacaklıyı tatmin eden kefilin, diğer kefilin kefalet borcunun teminatı olarak verilmiş rehinlere başvuru hakkı bulunmamaktadır¹⁹.

B. Kefaletin Rehinden Önce Verilmesi Hâlinde Rücu Hakkı

Kefaletten sonra verilen bir rehin hakkının halefiyet yoluyla kefile geçmesi, asıl borçlu tarafından özel olarak kefalet konusu borç için verilmesine ve bu borç ile ilişkilendirilmesine

⁸ ÖZTÜRK, İdil Zeynep; Kişisel Teminat Sözleşmelerinde Rücu İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, s. 84; EREN, Fikret; Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Ankara 2017, s. 789; ELÇİN GRASSINGER, Gülçin; “Kefalet Sözleşmesinde Kefil İle Asıl Borçlu Arasındaki Hukuki İlişki”, İÜHM., C. LV (1996), s. 400; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 817; KOYUNCU, s. 38; Geçerli bir kefalet borcunun bulunması, öncelikle geçerli bir asıl borcun bulunmasına bağlıdır. TBK m. 582/f. I hükmünde kefalet sözleşmesinin, mevcut ve geçerli bir borç için yapılabileceği açıkça düzenlenmiştir (Bkz. KOYUNCU, s. 38).

⁹ EREN, Özel Hükümler, s. 789; KOYUNCU, s. 49; ÖZTÜRK, s. 86; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 817; ELÇİN GRASSINGER, Hukuki İlişki, s. 400.

¹⁰ ELÇİN GRASSINGER, Gülçin; Borçlar Kanunu'na Göre Kefilin Alacaklıya Karşı Sahip Olduğu Savunma İmkânları, İstanbul 1996, s. 228-229; EREN, Özel Hükümler, s. 785. Bu husus hakkında bkz. TBK m. 591.

¹¹ REİSOĞLU, Seza; Türk Kefalet Hukuku, Ankara 2013, s. 275; EREN, Özel Hükümler, s. 789; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 817; Kefilin halefiyete dayalı rücu hakkının doğması için alacaklıya kendi malvarlığından bir ödemedi bulunması gerekmektedir. Bu sebeple alacaklının kefilini ibra etmesi hâlinde halefiyet gerçekleşmeyeceğinden, rücu hakkı da doğmaz (Bkz. REİSOĞLU, s. 275).

¹² EREN, Özel Hükümler, s. 789; ÖZEN'e göre kefilin halefiyete dayalı rücu hakkından feragat etme yasağı, kefil ile alacaklı arasındaki ilişkide söz konusu olmaktadır. Başka bir deyişle kefalet sözleşmesi kurulurken kefilin, halefiyetten yararlanamayacağı şeklinde bir kararlaştırma yapılması mümkün değildir. Ancak alacaklının tatmin edilmesinden sonra kefil, halefiyete dayalı rücu hakkından feragat edebilmektedir. Alacaklı ile kefil arasında alacaklı tatmin edilmeden yapılacak bir anlaşma ile kefilin halefiyetten yararlanamayacağının kararlaştırılması mümkün değilse de, borçlu ile kefil arasında yapılacak bir anlaşma ile rücu hakkının kullanılmayacağını kararlaştırılması mümkündür. Böyle bir hâlde bu anlaşma TBK m. 596/f. III hükmü uyarınca kefilin rücu talebine karşı borçlu tarafından def'î olarak ileri sürülebilmektedir (Bkz. ÖZEN, Burak; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi, 4. Bası, İstanbul 2017, s. 479).

¹³ ELÇİN GRASSINGER, Hukuki İlişki, s. 400; ACAR, s. 336; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 817.

¹⁴ ÖZEN, s. 518; KOYUNCU, s. 71; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 818; REİSOĞLU, s. 267, 281.

¹⁵ İpotek için tescil talebinde bulunulmuş, ama tescil gerçekleşmeden kefalet sözleşmesi yapılmışsa, kanaatimizce bu durumda ipotek hakkı doğmayacağından (Bkz. SİRMEN, A. Lâle; Eşya Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015, s. 559) alacaklıyı tatmin eden kefile de geçmeyecektir.

¹⁶ ÖZEN, s. 519.

¹⁷ KOYUNCU, s. 70.

¹⁸ ACAR, s. 337.

¹⁹ ÖZEN, s. 519.

bağlıdır. Rehin hakkının özel olarak kefaletle konu borç için verilmesi, yalnızca bu borç için verilmesi anlamına gelmemektedir. Başka borçlarla birlikte, özel olarak kefaletle konu borç için de rehin verilmesi mümkündür. Bununla birlikte kefaletten sonra başka bir borç için asıl borçlu tarafından verilen rehine, “genel teminat kaydı” konulması sebebiyle başvurulabilse dâhi bu rehin, halefiyet yoluyla kefile geçmemektedir²⁰.

TBK m. 596/f. II hükmü uyarınca kural olarak, kefalet sözleşmesi kurulmadan önce ya da en geç sözleşmenin kurulduğu anda üçüncü kişi tarafından verilen rehin hakları kefile geçmekte, sözleşmenin kurulmasından sonra verilen rehin hakları geçmemektedir. Böyle bir hâlde kefalet sözleşmesinin rehin varlığına güvenilerek yapılmamış olması, anılan düzenlemeyi isabetli kılmaktadır. Ancak bu kural²¹ aksi kararlaştırılmadığı sürece uygulanacağından, kefalet anından sonra üçüncü kişilerce verilen rehin haklarının halefiyet yoluyla kefile geçeceğinin kararlaştırılması mümkündür²². Buna göre kefil ile alacaklı, kefalet sözleşmesi yapıldıktan sonra kurulan bir rehin hakkının kefile geçeceğine kararlaştırmışlarsa alacaklıyı tatmin eden kefil, kefaletten sonra rehin veren üçüncü kişiye başvurabilecektir²³. Bununla birlikte kefil ile rehin veren üçüncü kişinin, kefalet sözleşmesi kurulmadan önce ya da en geç sözleşmenin kurulması anında üçüncü kişi tarafından verilen rehin, halefiyetin kapsamı dışında kalacağını kararlaştırmaları mümkündür²⁴.

Halefiyet gereği rehin haklarının kefile geçişi, kendiliğinden gerçekleşmektedir²⁵. Geçiş için rehin konusu taşınmazın kayıtlı olduğu tapu sicilinde tescil yapılmasına²⁶ veya taşınırın teslimine gerek bulunmamaktadır. Böyle bir hâlde tescil ve teslim, kefilin başvuru haklarını kullanmasını sağlayan şekli işlemler olarak ortaya çıkmaktadır. TBK m. 592/f. III, c. 2 hükmünde öngörülen rehin haklarının kefile devri bakımından tescil, kurucu nitelikte değil, açıklayıcı

²⁰ ÖZEN, s. 519.

²¹ Bununla birlikte ÖZEN ve YAVUZ/ACAR/ÖZEN, halefiyetin yasa gereğince ortaya çıkan kapsamının kefilin aleyhine daraltılmayacağı, zira kefilin halefiyetine ilişkin TBK m. 596/f. II hükmünün nisbi emredici nitelikte olduğunu, bu sebeple kefil lehine değiştirilmesi mümkün ise de, aleyhine değiştirilmesinin söz konusu olamayacağını, halefiyete konu rehin haklarının kapsamını kefil aleyhine daraltan anlaşmaların geçersiz olacağını savunmaktadır (Bkz. ÖZEN, s. 520-521; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 818-819; ACAR, s. 338); İsviçre’deki hâkim görüş de bu yöndedir (Bkz. AYAN, Serkan; Kefalet Sözleşmesinde Kefilin Sorumluluğu, Ankara 2013, s. 608); Yine ÖZEN ve YAVUZ/ACAR/ÖZEN’e göre, kefilin halefiyeten doğan rücu hakkını derhal kullanmasını engelleyen anlaşmalar da geçersizdir. Kısmi ödeme yapan kefilin, borç tamamen ödenmeden rücu hakkını kullanamayacağını kararlaştırılması hâlinde durum böyledir (Bkz. ÖZEN, s. 521; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 819; ACAR, s. 338). AYAN ise kefalet sözleşmesinde kefil lehine her zaman düzenleme yapılabileceğini, TBK m. 596/f. II hükmünün anlam ifade edebilmesi için kefil aleyhine de düzenleme yapılmasının mümkün olduğunu kabul edilmesi gerektiğini, bu kabulün sonucu olarak kefalet anında var olan bir rehin hakkının kefile geçmeyeceğinin kararlaştırıldığı anlaşmaların geçerli olacağını ifade etmektedir. Yine aynı yazara göre kefilin rücu hakkını daraltan böyle bir anlaşma yapılmışsa, alacaklının kefile karşı özen borcu da bu doğrultuda daralacaktır (Bkz. AYAN, s. 608-609).

²² ÖZEN, s. 520; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 818; REİSOĞLU, s. 267; Bununla birlikte AYAN, alacaklı ile kefilin anlaşarak kefaletten sonra üçüncü kişi tarafından verilen bir rehin hakkının kefile halefiyet yoluyla geçeceğini kararlaştırmalarının mümkün olmadığını savunmaktadır (Bkz. AYAN, s. 609).

²³ “...TBK’nın 596/2. madde hükmünde “aksi kararlaştırılmadıkça” denilmektedir. Bununla kastedilen alacaklıya ödemede bulunan kefile intikal eden rehinlerin ve diğer güvencelerin kefil ile alacaklı arasındaki bir anlaşma ile genişletilmesidir. Örneğin kefaletin verilmesinden sonra üçüncü kişiler tarafından verilecek rehinlerin ve borçlu tarafından kefil olunan alacağı da kapsayacak şekilde verilecek genel nitelikteki rehinlerin de kefile intikali kararlaştırılabilir. Rehin veren açısından alacaklının değişmesi-alacaklı yerine kefil-bir farklılık oluşturmayacağından; borçlunun bu yasal düzenlemeye itirazı söz konusu olmayacaktır...” Yarg. 23. HD., 12.10.2015 T., 2015/284 E.-2015/6456 K. (Yarg. Başkanlığı-UYAP).

²⁴ ÖZEN, s. 521; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 819. Zira YAVUZ/ACAR/ÖZEN’e göre nisbi emredicilik, kefil ile alacaklı arasında yapılacak anlaşmalar bakımından geçerli olup, rehin veren üçüncü kişi ile kefil arasında yapılacak anlaşmalar bakımından geçerli değildir (Bkz. YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 819).

²⁵ ACAR, s. 338; KOYUNCU, s. 79; ÖZTÜRK, s. 102; Halefiyet doğrultusunda fer’i nitelikteki teminat hakları kendiliğinden kefile geçecektir (Bkz. BİLGE, Necip; “Kefilin Alacaklıya Halef Olmasından Doğan Meseleler”, AÜHFD., C. 11, S. 1-2, Y. 1954, s. 284; ACAR, s. 338); Halefiyet kanuni bir devir niteliğinde olduğundan, devre ait hükümlerin uygun olduğu ölçüde halefiyete ve halef olan kefile de uygulanması gerekmektedir. Buna göre TBK m. 189 hükmü uyarınca alacaklı birlikte fer’i haklar ile rüçhan hakları da kefile geçmektedir. Ayrıca alacaklı tarafından başlatılan bir takibi, yeni bir ödeme emri veya icra emri göndermeye gerek olmaksızın devam ettirmek gibi usul hukukunu ilgilendiren hakların da fer’i haklar kapsamında kefile geçeceği kabul edilmektedir (Bkz. BİLGE, s. 284-285). Fer’i nitelikte olmayan teminat haklarının ise kendiliğinden kefile geçişi söz konusu değildir. Bu cümleden olarak bir taşınmaz, üzerinde rehin hakkı kurulmaksızın teminat amacıyla alacaklıya devredilmişse, alacaklının bu taşınmazı borcu ödeyen kefile devretmesi gerekmektedir (Bkz. ACAR, s. 338).

²⁶ Kanuni halefiyet yoluyla ipotegün kefile geçişi, borcun ifa edilmesine bağlı olarak kendiliğinden gerçekleşmekte, tapu siciline güvenilerek ve dayanılarak gerçekleşmemektedir. Geçersiz bir ipotekle teminat altına alınan geçerli bir borç, iyi niyetli kefil tarafından ödenmiş olsa bile, kefil TMK m. 1023 uyarınca ipotek hakkını kazanamamaktadır (Bkz. ÖZÇELİK, Ş. Barış; “İpotegün Alacağına Bağlılığı”, BATİDER, Y. 2017, C. XXXIII, S. 4, s. 24).

niteliktedir²⁷. TBK m. 589/f. II, b. 2 uyarınca, rehin haklarının kefile devredilmesinden kaynaklanan masraflardan kefil sorumludur. Ancak daha sonra kefilin yaptığı bu masrafları asıl borçludan talep etmesi mümkündür²⁸.

C. Kefaletin Rehinle Aynı Anda veya Rehinden Sonra Verilmesi Hâlinde Rücu Hakkı

TBK m. 596/f. II hükmü uyarınca kefaletten önce veya kefaletle aynı anda üçüncü kişiler tarafından verilen rehin hakları, alacaklıyı tatmin eden kefile geçmektedir. Daha önce ifade edildiği gibi BK'nın yürürlükte olduğu dönemde bu yönde bir düzenleme bulunmadığından, kefalet sözleşmesinin kurulmasından önce veya sonra asıl borçlu veya üçüncü kişi tarafından verilen rehin hakları, alacaklıyı tatmin eden kefile geçmekteydi. Bu çerçevede borçlunun ödeme güçsüzlüğü içinde olması sebebiyle zarara uğramak istemeyen kefil, alacaklıyı tatmin ederek herhangi bir sınırlamaya tâbi olmaksızın rehin veren üçüncü kişiye başvurabilmekteydi²⁹. Ancak TBK döneminde alacaklıyı tatmin eden kefile, yalnızca kefalet sözleşmesinin kurulmasından önce ya da kurulması anında üçüncü kişi tarafından verilen rehin hakları geçeceğinden, kefilin ödeme yapmadan önce bu hususu özellikle değerlendirmesi gerekmektedir. Zira borçlunun ödeme güçsüzlüğü içinde olması sebebiyle alacaklıyı tatmin eden kefil, kefaletten sonra üçüncü kişi tarafından verilen rehin haklarına kural olarak başvuramayacaktır. Bu tür rehin haklarına başvurmak isteyen kefilin, alacaklı ile bu yönde bir anlaşma yapması gerekmektedir.

TBK m. 592/f. I hükmünde ise alacaklının kefalet sırasında var olan rehin haklarını, kefilin zararına azaltması hâlinde, kefilin sorumluluğunun buna uygun miktarda azalacağı düzenlenmiştir. Anılan bu düzenleme, TBK m. 596/f. II hükmü ile uyumludur³⁰.

TBK m. 596/f. II hükmünde ayrıca alacaklıya kısmen ifade bulunan kefilin, rehin hakkının sadece bunu karşılayan kısmına halef olacağı, alacaklının rehin konusu üzerinde geriye kalan alacak hakkının, kefilin rehin hakkından önce geleceği düzenlenmiştir³¹. Böylece “*alacaklı zararına halefiyet olmaz*” ilkesi benimsenmiştir³². BK'da bu yönde bir düzenleme bulunmamaktaydı. Ancak o dönemde de alacaklıya kısmen ifade bulunan kefilin, ifade bulunduğu oranda alacaklının haklarına, bu arada rehin haklarına halef olacağı, alacaklının rehin konusu üzerinde geriye kalan alacak hakkının devam edeceği kabul edilmekteydi. Bu yönde bir kabul dâhi, uygulamada sorunlara yol açmaktaydı. Özellikle rehin konusu her iki alacağı karşılamaya yeterli olmadığında, kefilin hakkına mı, alacaklının hakkına mı öncelik verileceği tartışılmaktaydı³³. Yukarıda anılan madde hükmü bu tartışmaları bertaraf edecek niteliktedir. Zira alacaklının rehin konusu üzerinde geriye kalan alacak hakkının, kefilin rehin hakkından önce geleceği açıkça düzenlenmiştir. Buna göre 100.000,00 TL bir borcun, 60.000,00 TL'lik kısmının kefil tarafından ödendiği, geriye 40.000,00 TL'lik bir borcun kaldığı, alacağın tamamının daha önce 70.000,00 TL değerinde bir rehinle teminat altına alındığı düşünüldüğünde³⁴, alacaklıya kısmen ifade bulunan kefil, ifade bulunduğu 60.000,00 TL'lik kısım için rehin hakkına halef

²⁷ KOYUNCU, s. 79-80.

²⁸ KOYUNCU, s. 84; Rehin haklarının devir masraflarından, TBK m. 589/f. II, b. 2 hükmüne göre kefil sorumlu ise de, kefilin sorumluluğu kefalet limiti ile sınırlıdır. Limitin tamamı kadar ödemedede bulunan kefiliden, rehinlerin devir masraflarının istenilmesi söz konusu değildir (Bkz. AYAN, s. 611, dn. 2012).

²⁹ ACAR, s. 337, 358-359.

³⁰ ÖZEN, s. 518; “...Davaya konu genel kredi sözleşmesi 05/06/2006 tarihinde düzenlenmiştir. Sözleşmenin teminatı olarak tesis edilen ipoteğin ise 02/06/2006 tarihinde tesis edildiği, davacı tarafından bankaya 24/09/2010 tarihinde yapılan ödemeden sonra davacının eşine ait taşınmaz üzerindeki ipoteğin 23/11/2010 tarihinde terkin edildiği anlaşılmıştır. Uyuşmazlık tarihinde yürürlükte bulunan 818 Sayılı BK'nın 499 (TBK 592) md'si hükmü uyarınca alacaklı kefalet sırasında var olan rehin haklarını, güvenceyi kefilin zararına olarak azaltırsa kefilin sorumluluğu da bu oranda azalır. Ayrıca alacaklı ödeme halinde rehinleri, ödeme yapan kefile teslim mecburdur. Somut olayda davacı alacaklı bankaya ödeme yapmış olduğundan borcun teminatını teşkil eden ipotek hakkını devralarak ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapması mümkünken ipotek akdini devralmaksızın ipoteğin terkinini sağladığından, ipotekli taşınmaz maliki eşi lehine diğer davalı kefillerin durumunu ağırlaştırmış olup davacının TMK 2.md'si uyarınca iyiniyetli olarak hareket etmemesi nedeniyle diğer kefillere yönelik rücu hakkını kullanamaz...” Yarg. 19. HD., 29.03.2018 T., 2016/15052 E.-2018/1658 K. (Yarg. Başkanlığı-UYAP).

³¹ ARAL, Fahrettin/AYRANCI, Hasan; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 11. Baskı, Ankara 2018, s. 500-501.

³² YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 819; ÖZEN, s. 522; Böyle bir hâlde alacağın tamamı değil kefil tarafından karşılanan kısmı kefile geçtiğinden, alacaklı lehine tanınan rehin hakkı da kısmen kefile geçmektedir (Bkz. ÖZEN, s. 522). Alacaklıya kısmen ifade bulunan kefil, alacaklının tamamen tatmin edilmesini beklemeden derhal kısmi halefiyete dayalı rücu hakkını kullanabilecektir (Bkz. ÖZEN, s. 528).

³³ BİLGE, s. 286-287.

³⁴ BİLGE, s. 287.

olacaktır. Ancak alacaklının rehin konusu üzerinde bakiye alacak hakkı kefilin rehin hakkından önce geleceğinden, rehin konusu paraya çevrildiğinde alacaklı tatmin edilmeden kefile ödeme yapılmayacaktır. Basit bir hesapla rehin konusu 60.000,00 TL'ye satıldığında 40.000,00 TL alacaklıya ödenecek, geriye kalan 20.000,00 TL kefile ödenecektir³⁵.

III. REHİN VEREN ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN KEFİLE KARŞI HALEFİYETE DAYALI RÜCU HAKKI

A. Genel Olarak

TBK m. 596/f. IV hükmünde, bir alacağın güvencesini oluşturan rehin paraya çevrildiğinde veya borç rehin veren üçüncü kişi tarafından ödendiğinde malikin, kefile karşı rücu hakkını, ancak kefil ile kendisi arasında bu yönde bir anlaşma varsa ya da rehin kefaletten sonra verilmişse kullanabileceği düzenlenmiştir³⁶. Bu hükümde açıkça değinilmemiş olsa bile rehin veren üçüncü kişinin kefile başvuru hakkının kaynağı, tıpkı kefil gibi kanun gereği alacaklının haklarına halef olmasıdır³⁷. TBK'dan farklı olarak BK'da bu yönde bir düzenleme bulunmamaktaydı. Uyuşmazlık ortaya çıktığında TMK m. 884 ve BK m. 109 hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmekteydi³⁸. Buna göre rehin veren üçüncü kişi, daha önce takip edilmiş veya alacaklıyı kendi rızasıyla tatmin etmişse, onun haklarına halef olarak kefaletin ne zaman verildiğine bakılmaksızın kefile başvurabilmekteydi³⁹. Daha doğrusu kanun hükümlerinin lafzından böyle bir sonuca varılmaktaydı⁴⁰.

B. Rehnin Kefaletten Önce veya Kefaletle Aynı Anda Verilmesi Hâlinde Rücu Hakkı

TBK m. 596/f. IV hükmüne göre alacaklıyı tatmin eden rehin veren üçüncü kişi kural olarak, kefile karşı rücu hakkını ancak rehnin kefaletten sonra verilmesi hâlinde kullanabilmektedir. Kefalet sözleşmesi kurulmadan önce ya da sözleşmenin kurulması anında rehin veren üçüncü kişi alacaklıyı tatmin etmiş olsa bile, kefile karşı rücu hakkını kullanamamaktadır⁴¹. Böyle bir hâlde kefile karşı rücu hakkını kullanmak isteyen rehin veren üçüncü kişinin, kefil ile rücuya ilişkin bir anlaşma yapması gerekmektedir⁴². Bu bağlamda rehin

³⁵ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 819; ÖZEN, s. 522.

³⁶ ARAL/AYRANCI, s. 501; "...Taraflar dava dışı ... Ltd. Şti. 'nin kullanmış olduğu genel krediden dolayı her biri kendi taşınmazını rehin vermişler, ayrıca ipotek akit tablosuyla da ipotek limiti miktarınca müşterek müteselsil kefil olmuşlardır. Davacının dayandığı icra dosyası getirilip incelendiğinde davanın kefalete dayalı değil, kredi kullandıran bankanın gerek davacı gerekse davalı aleyhine vermiş oldukları ipotekler nedeniyle ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatıldığı ve bu takipte davacının taşınmazının 08.02.2009 tarihinde satış ilanının yapıldığı görülmüştür. Davacı ise 09.10.2012 tarihinde bankaya ödeme yaparak satış şerhinin kaldırılmasını sağladığını iddia etmiştir. Davacının ödeme yaptığı tarihte yürürlükte bulunan TBK'nun 496/4. fıkrasına göre, "Bir alacağın güvencesini oluşturan rehin paraya çevrildiği veya borç rehin veren malik tarafından ödendiği takdirde malik, kefile karşı rücu hakkını, ancak kefil ile kendisi arasında böyle bir anlaşma varsa ya da rehin sonradan bir üçüncü kişi tarafından verilmişse kullanılabilir." Bu durumda, davacının aleyhine ipotekli takip başlatıldığı ve davacının bu takipte borcu ödendiği gözetildiğinde davacının davalıya rücu hakkı bulunup bulunmadığı konusunda bir değerlendirme ve inceleme yapılarak sonucuna göre bir karar verilmek gerekirken anılan hükmün değerlendirilmemesi ve davanın kefilin kefile rücu kapsamında görülmesi doğru olmadığından, ..." Yarg. 11. HD., 27.04.2017 T., 2016/3910 E.-2017/2506 K. (Yarg. Başkanlığı-UYAP); İlamda madde hükmününün TBK m. 596/4 olarak yazılması gerekirken, sehven 496/4 olarak yazıldığı anlaşılmaktadır.

³⁷ REİSOĞLU, s. 281.

³⁸ ACAR, s. 358-359.

³⁹ ACAR, s. 359; BİLGE, s. 289-290.

⁴⁰ BİLGE, s. 289.

⁴¹ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 819.

⁴² "...Dava, icra takibi nedeniyle borçlu bulunmadığının tespiti istemine ilişkindir. Davalı, davacının müşterek borçlu ve müteselsil kefil olarak imzalamış olduğu genel kredi sözleşmesinde kullandırılan kredi borcunun teminatı amacıyla ipotek veren 3. kişi konumundadır. Davalı, alacaklı tarafından ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi yapılması neticesinde kredi borcunu ödemiş ve alacaklıdan alacağı temlik alarak icra takibine devam etmiştir. Genel kredi sözleşmesi ve ipotek tesisi aynı gün yapılmıştır. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu 596/4. maddesinde "...Bir alacağın güvencesini oluşturan rehin paraya çevrildiği veya borç rehin malik tarafından ödendiği takdirde malik, kefile karşı rücu hakkını, ancak kefil ile kendisi arasında böyle bir sözleşme varsa ya da rehin sonradan üçüncü kişi tarafından verilmişse kullanılabilir." denilmiştir. Somut olayımızda, genel kredi sözleşmesi ve ipotek tesisi aynı gün yapılmış olması nedeniyle, rehin veren 3. kişinin, kefile karşı rücu hakkını kullanabilmesi için kefile arasında bir anlaşma olması gerekir. Mahkemece, bu hususlar doğrultusunda değerlendirme yapılmaksızın yanlışlıkla gerekçe ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, mahkeme kararının bozulması gerekmektedir..." Yarg. 19. HD., 08.05.2017 T., 2016/12777 E.-2017/3508 K. (Yarg. Başkanlığı-UYAP); bu anlaşma çok değişik şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Rehin verenin her hâlde kefile rücu etmesi kararlaştırılabileceği gibi, kefil ile rehin verenin birbirlerine karşı hiçbir şartta rücu edemeyeceği de düzenlenebilir. Ayrıca kefil ile rehin veren üçüncü kişi yapacakları bir anlaşma ile borçlunun ödeme gücünün bulunmamasına ilişkin riski, aralarında belirli oranlarda paylaşabileceklerdir. Bu anlaşmanın geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlı değildir (Bkz. YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 820).

veren üçüncü kişi ile kefil arasında, kefalet sözleşmesi kurulmadan önce veya sözleşmenin kurulması sırasında verilen rehinler yönünden de rehin veren üçüncü kişinin kefile başvurabileceğine yönelik bir anlaşma yapılmışsa, rehin veren üçüncü kişi kefile rücu edebilmektedir⁴³.

C. Rehlin Kefaletten Sonra Verilmesi Hâlinde Rücu Hakkı

TBK m. 596/f. IV hükmü uyarınca alacaklıyı tatmin eden rehin veren üçüncü kişi, rehlin kefaletten sonra verilmesi hâlinde kefile karşı rücu hakkını kullanabilmektedir⁴⁴. Rücu hakkının kullanılması bakımından bu hâl özellik göstermemektedir.

TBK m. 596/f. IV hükmündeki düzenleme bu yönde olmakla birlikte, TBK m. 127/f. I, b. 1 ile TMK m. 884 hükümlerinin de burada tartışılması gerekmektedir. Zira bu hükümlerde de, halefiyete ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

TBK m. 127/f. I, b. 1’de, başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtaran ve bu şey üzerinde aynı hakkı bulunan üçüncü kişinin ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olacağı düzenlenmiştir. Hükme göre başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi, borcu ödeyerek veya alacaklıyı bir şekilde tatmin ederek rehinden kurtaran üçüncü kişi, bu şey üzerinde meselâ intifa veya bir rehin hakkı bulunduğu takdirde, alacaklının haklarına halef olmaktadır⁴⁵. Rehnedilen şeyin taşınır veya taşınmaz olması önemli değildir⁴⁶. Üçüncü kişi her ne kadar borçtan şahsen sorumlu olmasa da, borç ödenmediği takdirde aynı hak sahibi olduğu rehin konusu mal paraya çevrilecektir. Bu sebeple borcu ödemesinde veya alacaklıyı bir şekilde tatmin etmesinde menfaati bulunmaktadır⁴⁷. Böyle bir hâlde madde hükmünde öngörülen halefiyet gereği, ödenen alacak, alacağa bağlı fer’î haklar (rehin, kefalet vs.) ve alacaklının şahsından kaynaklanan rüçhan hakları dışındaki diğer rüçhan hakları üçüncü kişiye geçmektedir⁴⁸. Anılan madde hükmünde, üçüncü kişinin alacağa bağlı fer’î haklardan kefalete başvurabilmesi için bir zaman sınırının öngörülmediği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan ilk bakışta TBK m. 127/f. I, b. 1 hükmü, TBK m. 596/f. IV hükmü ile çelişkili görünmektedir. Ancak her iki hüküm ayrıntılı incelendiğinde bir çelişki bulunmadığı anlaşılmaktadır. TBK m. 596/f. IV hükmünde, bir alacağın güvencesini oluşturan rehin paraya çevrildiği veya borç rehin veren malik tarafından ödendiği takdirde malikin, kefile karşı rücu hakkını, ancak kefil ile kendisi arasında bir anlaşma bulunması ya da rehlin kefaletten sonra borçlu dışında bir üçüncü kişi tarafından verilmesi hâlinde kullanabileceği düzenlenmiştir. Burada düzenlenen, borçlu dışında üçüncü bir kişi tarafından rehin verilmesi hâlidir. Rehlin veren maliktir. Bu düzenleme TBK m. 127/f. I, b. 1 hükmüne göre özel bir düzenlemedir. O hâlde, borçlu dışında üçüncü bir kişi tarafından rehin verilmesi hâlinde kefile rücu bakımından TBK m. 596/f. IV hükmü uygulanmalıdır. Oysa TBK m. 127/f. I, b. 1 hükmü daha genel bir düzenlemedir. Bu hüküm uyarınca alacaklının haklarına halef olacak üçüncü kişinin mutlaka rehin konusu şey üzerinde mülkiyet hakkına sahip olması, başka bir deyişle rehin konusu şeyin maliki olması gerekmektedir. Rehlin konusu şey üzerinde mülkiyet dışında başka bir aynı hakka (intifa veya rehin hakkı) sahip olan üçüncü kişi de borcu ödeyerek veya alacaklıyı bir şekilde tatmin ederek alacaklının haklarına halef olabilecektir⁴⁹.

⁴³ ACAR, s. 360-361.

⁴⁴ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s. 820.

⁴⁵ ANTALYA, s. 21. Eğer alacaklı ödemeyi kabul etmezse rehnedilen şeyi rehinden kurtarmak hakkına sahip olan üçüncü kişi, TBK m. 107 vd. hükümler uyarınca tevdi suretiyle borcu ödeyerek alacaklının haklarına halef olabilmektedir (bkz. von TUHR, Andreas (Çev. Cevat EDEGE); Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. 1-2, Yargıtay Yayını No: 15, 2. Baskı, Ankara 1983, s. 490-491).

⁴⁶ ANTALYA, s. 21; TBK m. 127 hükmünde, alacaklının haklarına halef olmak bakımından rehinden kurtarılan şeyin taşınır bir eşya olması gerektiği yönünde bir emare bulunmamaktadır. İsviçre Federal Mahkemesi’nin görüşü de bu yöndedir. TMK m. 884 hükmünü dayanak göstererek aksi görüşü savunmak da mümkün değildir. Zira TMK m. 884 hükmü ile borçtan kişisel olarak sorumlu olmayan taşınmaz malikine, borcu ödeyerek alacaklının haklarına halef olma hakkı tanınmıştır. Mülkiyet dışında taşınmaz üzerinde başkaca bir aynı hakka sahip olan üçüncü kişilerin bu madde hükmünden faydalanmaları mümkün değildir. Konuya ilişkin TMK’da başka bir hüküm de yer almadığından, TBK m. 127/f. I, b. 1 hükmünün hem taşınırlar, hem de taşınmazlar bakımından uygulama yeri olduğunu kabul etmek gerekmektedir (Bkz. OĞUZMAN/ÖZ, s. 271-272).

⁴⁷ OĞUZMAN/ÖZ, s. 271; ANTALYA, s. 21.

⁴⁸ OĞUZMAN/ÖZ, s. 272.

⁴⁹ TBK m. 127/f. I, b. 1 hükmüne göre rehlinle temin edilen bir alacağın alacaklısını tatmin eden üçüncü kişi, ancak rehinden kurtarılan şey üzerinde aynı bir hakka sahip olduğu takdirde alacaklının haklarına halef olmaktadır. Rehinden kurtarılan şey üzerinde kiracılık gibi bir nisbî hakka sahip olan üçüncü kişi, alacaklının haklarına halef olamamaktadır (Bkz. von TUHR, s. 490, dn. 46).

BK'da, TBK m. 596/f. IV hükmü gibi açık bir düzenleme olmadığından, üçüncü kişinin maliki bulunduğu malı rehinden kurtarmak için borcu ödemesi ya da alacaklıyı bir şekilde tatmin etmesi hâlinde, kefile başvurup başvuramayacağı konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bazı yazarlar böyle bir hâlde kefaletin sona ereceğini savunmuş, bazıları ise kefalet rehinden sonra verilmişse malikin kefile başvuramayacağını, rehinden önce verilmişse başvurabileceğini kabul etmişlerdir⁵⁰. Yargıtay tarafından verilen bir kararda da son görüş benimsenmiştir⁵¹. TBK m. 596/f. IV hükmü karşısında konu artık tartışmalı olmaktan çıkmıştır⁵².

Uygulamada sorun yaratabilecek ve TBK m. 127/f. I, b.1 hükmü bağlamında tartışılması gereken bir diğer husus ise, rehnedilen şey üzerinde mülkiyet veya başkaca bir aynî hakkı bulunan üçüncü kişinin, alacaklıyı kendi rızası ile tatmin etmemesi, başka bir deyişle rehin konusunun cebri icra yoluyla satılması hâlinde alacaklının haklarına halef olup olamayacağıdır. Hükümde açıkça “başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı” ifadesi kullanılmış olduğundan, rehin konusunun cebri icra yoluyla satılması hâlinde TBK m. 127/f. I, b.1 hükmü uyarınca halefiyet söz konusu olmayacaktır⁵³. Ancak cebri icra yoluyla satılan rehinli malın malikinin, TBK m. 596/f. IV hükmündeki şartlarla alacaklının haklarına halef olarak kefile başvurabileceği kabul edilmelidir.

TMK m. 884 hükmünde ise, borçtan şahsen sorumlu olmayan rehinli taşınmaz malikinin, borçluya ait şartlar içinde borcu ödeyerek taşınmazın üzerindeki ipoteğin kaldırılmasını isteyebileceği ve ayrıca alacağın borcu ödeyen malike geçeceği düzenlenmiştir. Böyle bir hâlde malik lehine rehin meydana gelmektedir⁵⁴. Bu hüküm TBK m. 127/f. I, b.1 hükmü ile aynı doğrultuda düzenlenmiş bir hükümdür. Böyle bir hâlde alacak ve alacağına bağlı fer'î haklar, TBK m. 185⁵⁵ hükmü uyarınca taşınmaz malikine geçmektedir⁵⁶. Anılan madde hükmünde borçtan şahsen sorumlu olmayan taşınmaz malikinın alacaklının halefi olarak kefile başvurabilmesi bakımından bir zaman sınırının öngörülmediği anlaşılmaktadır. Söz konusu madde hükmünden çıkan sonuç şudur ki borcu ödeyen taşınmaz maliki, kefalet ister rehinden önce verilsin, ister rehinden sonra verilsin kefile başvurabilecektir. Ancak böyle bir hâlde TMK m. 884 hükmünün, daha özel bir düzenleme olan TBK m. 596/f. IV hükmü ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Böylece kefalet sonradan verilmişse, kefil ile kendisi arasında rücu hakkının kullanılabilmesine dair anlaşma bulunması hâlinde taşınmaz maliki kefile başvurabilecektir⁵⁷.

TMK m. 884 hükmü uyarınca malikin borcu ödeyerek alacaklının haklarına halef olması, borcu sona erdirme yetkisinin doğmuş bulunmasına bağlıdır. Bu yetki doğmuş olmasına rağmen

⁵⁰ OĞUZMAN/ÖZ, s. 272-273.

⁵¹ “... Dava dışı banka ile davalı kredi müşterisi ve kefiller arasındaki kredi sözleşmesi 06.07.2007 tarihli olup davacı tarafından bu sözleşme ipotek veren sıfatıyla imzalanmış ve daha sonra 27.07.2007, 30.05.2008 tarihlerinde üç adet taşınmazı üzerinde ipotek tesis edilmiş ve ipotekli taşınmazlar cebri icra sonucu satılarak paraya çevrilmiştir.

6098 sayılı TBK 'unu 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmiş olup genel kredi sözleşmesinin imzalandığı ve ipoteklerin tesis edildiği tarihte 818 sayılı BK 'unu yürürlükte. 6101 sayılı Türk Borçlar Kanununun yürürlük ve uygulama şekli hakkındaki kanunun 1. maddesi gereğince somut olayda 818 sayılı Borçlar Kanununun uygulanması gerekmektedir. Bu itibarla somut olayda TBK 'unun 596/1-4 uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Olaya uygulanması gereken TBK 596. maddesinin muadili BK 'unun 496. maddesinde ise rehinle ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Yine somut olaya uygulanması gereken BK 109. maddesi ile TMK 884. maddelerinin de davalı kefiller yönünden davacıya bir rücu hakkı vermediği görülmektedir. Davacı ipotek verenin ipotekli taşınmazların paraya çevrilmesi nedeniyle uğradığı zararlar konusunda lehine ipotek verdiği asıl borçlu davalı şirkete yönelik olarak talepte bulunması mümkün ise de kefillere yönelik olarak talepte bulunması mümkün değildir. Mahkemece davalı asıl borçlu şirket ile birlikte asıl borçlunun kefilleri yönünden de kabul kararı verilmesi doğru görülmemiş kararın bozulması gerekmektedir...” Yarg. 19. HD., T. 04.04.2018, 2017/4585 E.-2018/1831 K. (Yarg. Başkanlığı-UYAP).

⁵² OĞUZMAN/ÖZ, s. 273.

⁵³ OĞUZMAN/ÖZ, s. 271; Ancak İsviçre Federal Mahkemesi, rehinden yararlanan alacaklının rehin konusu eşyayı icra yolu ile sattırıp alacağını alması hâlinde de rehin verenin, TBK m. 127 hükmünde düzenlenen halefiyetten faydalanacağına hükmetmiştir (Bkz. OĞUZMAN/ÖZ, s. 271, dn. 53).

⁵⁴ ÖZÇELİK, s. 24, dn. 97.

⁵⁵ “Alacağın devri kanun veya mahkeme kararı gereğince gerçekleşmişse, bu devir özel bir şekle ve önceki alacaklının rızasını açıklamasına gerek olmaksızın, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir.”

⁵⁶ ŞİRMEN, A. Lâle; Eşya Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015, s. 598; Bu durumda borç sona ermemekte, aksine borçlu sorumlu olmaya devam etmektedir. Borçluya ait şartlar içinde borcu ödeyen taşınmaz maliki, alacakla birlikte alacağına bağlı fer'î hakları da kazanmaktadır. Bu kapsamda taşınmaz üzerindeki ipotek sona ermemekte, alacağına bağlı olarak malik lehine devam etmektedir. Ancak böyle bir hâlde ipoteğin hükümleri askıda olup, malik alacağı üçüncü bir kişiye devrederse, devirle birlikte ipotek de devralan üçüncü kişiye geçmekte ve askıda olan hükümler etki göstermeye başlamaktadır (Bkz. OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe; Eşya Hukuku, 18. Baskı, İstanbul 2015, s. 961).

⁵⁷ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, s. 961-962.

malikin ödemesini kabul etmeyen alacaklı, TBK m. 106 vd. hükümler uyarınca alacaklı temerrüdüne düşecektir. Malikin böyle bir hâlde borç tutarını tevdi etme hakkı vardır (TBK m. 107)⁵⁸.

TMK m. 884 hükmü bağlamında tartışılması gereken bir diğer husus, borçtan şahsen sorumlu olmayan taşınmaz malikin alacaklıyı kendi rızası ile tatmin etmemesi, başka bir deyişle rehin konusu taşınmazın cebri icra yoluyla satılması hâlinde alacaklının haklarına halef olup olamayacağı sorunudur. Böyle bir hâlde taşınmaz malikin alacaklının haklarına halef olacağı ve TBK m. 596/f. IV hükmündeki şartlarla kefile başvurabileceği kabul edilmektedir⁵⁹.

IV. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bir alacak hem kefaletle, hem de rehinle teminat altına alınabilmektedir. Kefaletin asıl borçlu dışında üçüncü bir kişi tarafından verilmesi zorunludur. Ancak rehin, asıl borçlu ya da üçüncü bir kişi tarafından verilebilmektedir. Alacaklıyı ödeme yaparak veya başka bir şekilde tatmin eden kefil ya da rehin veren üçüncü kişi, yaptığı ifa oranında alacaklının haklarına halef olmaktadır. Böyle bir hâlde yapılan ödeme bakımından anılan bu kişilerin (kefil ve rehin veren üçüncü kişi) birbirlerinden talepte bulunup bulunamayacaklarına ilişkin, BK'dan farklı olarak TBK m. 596'da özel düzenlemeler yer almaktadır.

TBK m. 596/f. II hükmüne göre kural olarak kefil, kefalet sözleşmesi kurulmadan önce ya da en geç sözleşmenin kurulması anında üçüncü kişi tarafından verilen rehin haklarına başvurabilmektedir. Sözleşmenin kurulmasından sonra verilen rehin haklarına başvuramamaktadır. Bu düzenleme, kefaletin rehin hakkının varlığına güvenilerek verilmemiş olması karşısında isabetlidir. Bununla birlikte kefil ile alacaklının, kefalet sözleşmesi yapıldıktan sonra kurulan bir rehin hakkının kefile geçeceğini kararlaştırmaları mümkündür. Böyle bir hâlde alacaklıyı tatmin eden kefil, kefaletten sonra rehin veren üçüncü kişiye başvurabilecektir. Ancak kefil ile rehin veren üçüncü kişi, kefilin hiçbir hâlde rehin veren üçüncü kişiye başvuramayacağını kararlaştırabilirler. TBK m. 596/f. II'de alacaklıya kısmen ifada bulunan kefilin, rehin hakkının sadece bunu karşılayan kısmına halef olacağı, alacaklının rehin konusu üzerinde geriye kalan alacak hakkının, kefilin rehin hakkından önce geleceği düzenlenmiştir. TBK m. 592/f. I'de de TBK m. 596/f. II ile uyumlu bir düzenleme yapılmış, alacaklının kefalet sırasında var olan rehin haklarını kefilin zararına azaltması hâlinde, kefilin sorumluluğunun buna uygun miktarda azalacağı hüküm altına alınmıştır. Halefîyet gereği rehin hakları kefile kendiliğinden geçtiğinden, geçiş için ayrıca rehin konusu taşınmazın kayıtlı olduğu tapu sicilinde tescil yapılmasına veya taşınırın teslimine gerek yoktur.

TBK m. 596/f. IV hükmüne göre ise kural olarak rehin veren üçüncü kişi, kefile ancak rehinden kefaletten sonra verilmesi hâlinde başvurabilmektedir. Kefalet sözleşmesi akdedilmeden önce ya da sözleşmenin akdedilmesi sırasında rehin veren üçüncü kişi, kefile başvuramaz. Böyle bir hâlde kefile başvurmak isteyen rehin veren üçüncü kişinin, kefil ile bu yönde bir anlaşma yapması gerekmektedir.

TBK m. 596 hükmü dışında, TBK m. 127/f. I, b.1 ile TMK m. 884'te de halefîyete dayalı rücu hakkı bakımından düzenlemeler yer almaktadır. TBK m. 127/f. I, b. 1'e göre başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtaran ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir aynî hakkı bulunan üçüncü kişi, ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olmaktadır. Hükümde başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi, borcu ödeyerek veya alacaklıyı bir şekilde tatmin ederek rehinden kurtaran üçüncü kişinin, bu şey üzerinde mülkiyet veya başkaca bir aynî hakkı (intifa veya başka bir rehin hakkı) bulunması hâlinde, alacaklının haklarına halef olacağı düzenlenmiştir. Bu madde hükmünde üçüncü kişinin alacağına bağlı fer'î haklardan kefalete başvurabilmesi için bir zaman sınırı öngörülmediğinden, ilk bakışta TBK m. 127/f. I, b. 1 ile TBK m. 596/f. IV'ün birbiri ile çelişkili olduğu düşünülebilir. Ancak her iki hüküm dikkatle incelendiğinde bir çelişkinin bulunmadığı görülmektedir. Zira TBK m. 596/f. IV'te, bir alacağın güvencesini oluşturan rehin paraya çevrildiği veya borç rehin veren tarafından ödendiği takdirde malikin kefile karşı rücu hakkını, ancak kefil ile kendisi arasında bir anlaşma bulunması ya da rehinden kefaletten sonra verilmesi hâlinde kullanabileceği düzenlenmiştir. Hükmün kapsamına yalnızca borçlu

⁵⁸ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY-ÖZDEMİR, s. 961.

⁵⁹ SİRMEN, s. 598-599.

dışında üçüncü kişi tarafından rehin verilmesi hâli girer. Bu düzenleme TBK m. 127/f. I, b. 1'e göre özel hüküm niteliği taşır. Oysa TBK m. 127/f. I, b. 1 daha genel bir düzenleme olup, burada alacaklının haklarına halef olacak üçüncü kişinin mutlaka rehin konusu şey üzerinde mülkiyet hakkına sahip olması gerekmemektedir. Rehin konusu şey üzerinde mülkiyet dışında başkaca bir aynî hakka sahip olan üçüncü kişi de borcu ödeyerek veya alacaklıyı bir şekilde tatmin ederek alacaklının haklarına halef olabilmektedir.

TMK m. 884'te ise borçtan şahsen sorumlu olmayan rehinli taşınmaz malikinin, borçluya ait şartlar içinde borcu ödeyerek taşınmazın üzerindeki ipoteğin kaldırılmasını isteyebileceği ve ayrıca alacağın borcu ödeyen malike geçeceği düzenlenmiştir. Hükümde borçtan şahsen sorumlu olmayan taşınmaz malikinin alacaklının halefi olarak kefile başvurabilmesi bakımından bir zaman sınırı öngörülmemiştir. Ancak böyle bir hâlde TMK m. 884 hükmü, daha özel bir düzenleme olan TBK m. 596/f. IV hükmü ile birlikte değerlendirilerek sonuca varılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ACAR, Özlem: Türk Borçlar Hukukunda Müteselsil Kefalet Sözleşmesi, İstanbul 2015.
- ANTALYA, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. III, İstanbul 2017.
- ARAL, Fahrettin/AYRANCI, Hasan: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 11. Baskı, Ankara 2018.
- AYAN, Serkan: Kefalet Sözleşmesinde Kefilin Sorumluluğu, Ankara 2013.
- BİLGE, Necip: "Kefilin Alacaklıya Halef Olmasından Doğan Meseleler", AÜHFD., C. 11, S. 1-2, Y. 1954, (s. 281-295).
- EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara 2018.
- EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 5. Baskı, Ankara 2017, (Kısaltılmışı: EREN, Özel Hükümler).
- ELÇİN GRASSINGER, Gülçin: Borçlar Kanunu'na Göre Kefilin Alacaklıya Karşı Sahip Olduğu Savunma İmkânları, İstanbul 1996.
- ELÇİN GRASSINGER, Gülçin: "Kefalet Sözleşmesinde Kefil İle Asıl Borçlu Arasındaki Hukuki İlişki", İÜHM., C. LV (1996), (s. 389-412), (Kısaltılmışı: ELÇİN GRASSINGER, Hukuki İlişki).
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.: Türk Borçlar Hukukunda Kanunî Halefiyet, Ankara 1979.
- KOYUNCU, Berk Kenan: Kefilin Halefiyete Dayalı Rücu Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.
- MAKARACI BAŞAK, Aslı: Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul 2014.
- OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.1, 12. Bası, İstanbul 2014.
- OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: Eşya Hukuku, 18. Baskı, İstanbul 2015.
- ÖZÇELİK, Ş. Barış: "İpoteğin Alacağa Bağlılığı", BATİDER, Y. 2017, C. XXXIII, S. 4, (s. 1-34).
- ÖZEN, Burak: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi, 4. Bası, İstanbul 2017.
- ÖZTÜRK, İdil Zeynep: Kişisel Teminat Sözleşmelerinde Rücu İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012.
- REİSOĞLU, Seza: Türk Kefalet Hukuku, Ankara 2013.
- SİRMEN, A. Lâle: Eşya Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015.
- TEKİNAY, Selâhattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Halûk/ALTOP, Atillâ: Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993.
- von TUHR, Andreas (Çev. Cevat EDEGE): Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. 1-2, Yargıtay Yayını No: 15, 2. Baskı, Ankara 1983.
- YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak: Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 14. Baskı, İstanbul 2016.
- YENİCE, A. Özge: Teminat Sözleşmelerinde Rücu İlişkileri, İstanbul 2009.
- ZEVKLİLER, Aydın/ GÖKYAYLA, K. Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 15. Bası, Ankara 2015.